

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERGİSİ
Teori ve Uygulama

Cilt: 11 / Sayı: 21 / Yaz 2020

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES
Theory and Practice

Vol: 11 / No: 21 / Summer 2020

**Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Paradigma Değişimi için Yeni Bir Adım:
Eğitim Programlarının Güncellenmesi**

**A New Step for Paradigm Shift in the Vocational and Technical Secondary
Education in Turkey: The Revision of Education Programs**

Makale Türü (Article Type): Araştırma (Research)

Mehmet Salih CANBAL
Bilgen KERKEZ
Hayri Eren SUNA
Kemal Varın NUMANOĞLU
Mahmut ÖZER

Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Paradigma Değişimi için Yeni Bir Adım: Eğitim Programlarının Güncellenmesi

Mehmet Salih Canbal¹

Bilgen Kerkez²

Hayri Eren Suna³

Kemal Varın Numanoğlu⁴

Mahmut Özer⁵

Öz: Türkiye’de 2023 Eğitim Vizyonu sonrasında önemli bir iyileştirme sürecine giren mesleki ve teknik eğitimde eğitim programlarının ihtiyaçlara göre sürekli güncellenmesi mesleki eğitimin dinamizminin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Özellikle otomasyon ve yapay zekâ teknolojilerinin yaygınlaşması, mesleğe özgü spesifik eğitimden ziyade akademik ve genel becerilere ağırlık veren ve mesleğe daha genel yaklaşan meslek eğitimini gündeme getirmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bu kapsamda önemli bir dönüşümü gündemine almıştır. Akademik ve genel becerileri odağına alan program güncelleme çalışması kapsamında mesleki ve teknik Anadolu liselerinin haftalık ders çizelgeleri ve çerçeve öğretim programlarında geniş bir revizyon çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada mesleki ve teknik ortaöğretimde güncellenen eğitim programları detaylı olarak incelenmekte ve geliştirilen yeni programın üst politika belgelerinde ifade edilen hedeflerle uyumu değerlendirilmektedir. Çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır ve verilerin analizinde doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, yapılan revizyon çalışmasının 2023 Eğitim Vizyonu ve 11. Kalkınma Planı olmak üzere üst politika belgelerindeki hedeflerle uyumlu olduğu ve 2014 yılında yürürlüğe giren mesleki ve teknik Anadolu lisesi eğitim programlarında birçok yapısal değişikliği beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu değişimler iş dünyası ile güçlü bağlara sahip, bireysel ve bölgesel ihtiyaçlara duyarlı, öğrencilerin hem akademik ve genel hem de mesleki becerilerinin gelişimine odaklanan bir mesleki ve teknik ortaöğretim sisteminin oluşmasına destek olacak niteliktedir. Bulgular doğrultusunda mesleki ve teknik eğitimde yapılan iyileştirme çalışmalarının kalıcı olabilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: mesleki ve teknik eğitim, program geliştirme, eğitim programı

Geliş Tarihi: 26.05.2020; *Revizyon Tarihi:* 01.06.2020; *Kabul Tarihi:* 18.06.2020

Kaynakça Gösterimi: Canbal, M. S., Kerkez, B., Suna, H. E., Numanoğlu, K. V. & Özer, M. (2020). Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Paradigma Değişimi için Yeni Bir Adım: Eğitim Programlarının Güncellenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 1-26.

1) Milli Eğitim Bakanlığı, salihcanbal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6617-1932

2) Milli Eğitim Bakanlığı, bilgenkerkez@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5124-6030X

3) Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, herensuna@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6874-7472

4) Prof. Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, varimk@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0001-7344-9157

5) Prof. Dr. Milli Eğitim Bakanlığı, mahmutozer2002@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0001-8722-8670

Giriş

Günümüzde ülkelerin ekonomileri teknolojik gelişmeler ve küresel pazarda artan rekabet başta olmak üzere birçok unsurdan etkilenmektedir (Kesici Çalışkan, 2015; Mouzakitis, 2010). Bu değişimler ekonominin ana aktörlerinden olan iş piyasasının yapısında ve talep ettiği becerilerde önemli değişikliklere yol açmaktadır (Özer ve Perc, 2020; UNESCO ve ILO, 2002). Hızlı değişimler iş piyasasını daha kolay adapte olabilen, daha hızlı öğrenen ve öğrendiğini daha hızlı uygulayabilen bir insan kaynağına ihtiyaç duyar hale getirmiştir. Bu durum ülkelerin sahip olduğu insan kaynağı ve beşeri sermayesinin niteliğinin önemini artmasına yol açmaktadır.

Sürdürülebilir sosyoekonomik kalkınmanın ana unsurlarından olan beşerî sermaye, bireylerin niteliklerine etki eden bilgi, beceri, deneyim gibi değerleri ifade etmektedir. Ülkelerin sahip olduğu beşeri sermayenin niteliğinin artırılmasında ise eğitim en önemli unsurların başında gelmektedir (Park, 2005). Zira eğitim aracılığıyla bireyler işgücüne katılabilecekleri bilgi ve becerileri edinmektedir. Ulusal düzeyde de eğitimin yapısı ve niteliği, yetişecek insan gücünü şekillendirmekte ve iş piyasasının talep ettiği nitelikte insan kaynağının niteliğini belirlemektedir.

Özellikle mesleki ve teknik eğitim, öğrencilerine kazandırdığı akademik ve mesleki beceriler dolayısıyla iş piyasası ile doğrudan bağlantıya sahiptir (Bagale, 2015; Cong ve Wang, 2012; Hanushek, Woessman ve Zhang, 2011; Park, 2005). Bu durum, mesleki ve teknik eğitimin iş piyasasında yaşanan değişim ve dönüşümlere hızla tepki vermesini gerektirmektedir. Özellikle üretim ve hizmet sektörlerinde otomasyon ve yapay zeka teknolojilerinin yaygınlaşması, iş piyasalarında köklü dönüşümlere yol açmış ve insan kaynağından talep edilen beceri setlerinde de köklü dönüşümleri beraberinde getirmiştir (Acemoğlu ve Restrepo, 2018; Hanushek, 2012; Perc, Özer ve Hojnik, 2019). Dolayısıyla yeni iş piyasasının talep ettiği uyum becerisi yüksek, mesleki becerilere sahip ve hızlı öğrenebilen insan kaynağı ihtiyacı mesleki eğitim sistemlerini revizyonlara zorlamaktadır (Özer ve Perc, 2020; Sahlberg, 2007; Stratton vd., 2017). Geleneksel mesleki eğitim sistemleri mesleğe özgü spesifik becerilere odaklanırken yeni durumda hızla değişen koşullara adaptasyonu artıran akademik ve genel beceriler öne çıkmaktadır (Chalupa, 1992; Solga vd., 2014; Thomas, 1992). Birçok ülke, bu sorunu çözerek işgücü piyasasının beklentilerini karşılayabilmek için mesleki eğitim sistemlerinde önemli revizyonlar yapmaktadır (Özer ve Perc, 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), mesleki ve teknik eğitimin önemini ve eğitim sistemlerindeki küresel değişimleri gözeterak 2023 Eğitim Vizyonunda mesleki ve teknik eğitimi güçlendirmek için önemli hedefler belirlemiştir (MEB, 2018a; Özer, 2018, 2019b). Vizyon belgesinin açıklanmasını takip eden iki yılda mesleki ve teknik eğitimde sistematik ve çok-boyutlu birçok iyileştirme adımı atılmıştır. Sektörler ile mesleki ve teknik eğitim arasında daha güçlü

ve kapsayıcı bir bağ kurularak yapılan işbirliklerini zenginleştirmek bu kapsamda en önemli adımlardan birisini oluşturmuştur. Bu işbirlikleri kapsamında mezunlara istihdam garantili veya öncelikli bir meslek eğitimi sunulması sağlanmış, eğitim programlarını güncelleme çalışmaları sektör temsilcileriyle birlikte gerçekleştirilmiş, güncel ihtiyaçlara cevap vermek üzere yeni alan ve dallar açılmış, yeni mesleki ortaöğretim kurumları kurulmuş, mevcut mesleki ortaöğretim kurumlarının altyapıları güçlendirilmiş, öğretmenlerin eğitimi sektör uzmanları tarafından gerçekleştirilmiş, öğrencilere sağlanan burs ve desteklerde çok önemli artışlar sağlanmıştır (Özer, 2018, 2019a; 2019b; Özer ve Suna, 2019, 2020). Yapılan diğer iyileştirmeler arasında tüm meslek alanlarının Ulusal Meslek Standartları ile uyumunun sağlanması, Türkiye'nin Meslek Haritasının çıkarılması, uygulamalı eğitimi destekleyecek şekilde döner sermaye kapsamında yapılan üretimin teşvik edilmesi, kalite güvence sisteminin kurulması bulunmaktadır (Özer ve Suna, 2019; Özer, 2020a, 2020b).

Yapılan iyileştirmeler mesleki ve teknik ortaöğretim sistemini farklı açılardan desteklemiş ve bu kısa süre içinde atılan adımların somut sonuçları görülmeye başlanmıştır (Özer ve Suna, 2019). Bu revizyonlar kapsamında yapılan önemli düzenlemelerden birisini de 2023 Eğitim Vizyonunda ana hedeflerden birisi olarak belirlenen eğitim programlarının güncellenmesi oluşturmuştur (MEB, 2018a).

Özellikle otomasyon ve yapay zeka teknolojilerinin iş piyasasında giderek yaygınlaşması mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin kazandığı mesleki becerilerin güncelliğini yitirme hızını artırmakta, yeni koşullara hızla adaptasyonu destekleyen akademik ve genel becerileri mesleki eğitim güncellenmesinde daha fazla öne çıkartmaktadır (Hanushek vd., 2017; Özer, 2020a; Özer ve Perc, 2020; Sahlberg, 2007). Bu açıdan, yapılan güncelleme ve revizyonlarda hızla değişen koşullara ve iş piyasasının beklentilerine cevap verebilmesi için mesleki ve teknik eğitim mezunlarının akademik ve genel becerilerinin geliştirilmesi eğitim programı güncellemelerinin odağını oluşturmaktadır (Chalupa, 1992; Tabbron ve Yang, 1998; Thomas, 1992). Bu yaklaşım okullar arasındaki başarı farklarının azalmasına katkı vereceği için mesleki eğitimin ötesinde eğitim sisteminde fırsat eşitliği açısından iyileştirme sağlayacaktır (Özer, 2020d; Suna vd., 2020; Suna, Tanberkan ve Özer, 2020); Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretimde eğitim programlarının güncellenmesinde ana odak, mesleğe özgü spesifik bir eğitim programı mı yoksa akademik ve genel becerilere ağırlık veren bir mesleki eğitim programının mı oluşturulacağıdır. MEB tarafından yapılan güncellemede ikinci yaklaşım tercih edilmiş ve mesleki ve teknik ortaöğretimde eğitim programlarının revizyonu için kapsamlı bir çalışma başlatılmıştır. Mesleki ve teknik eğitimde eğitim programı güncelleme yaklaşımı açısından diğer eğitim türlerine göre daha zorlu bir süreç gerektirmektedir. Diğer eğitim türlerinden farklı olarak mesleki ve teknik ortaöğretimde eğitim programı güncellemeleri eğitim verilen mesleki alanların her biri için ayrı ayrı gerçekleştirilmektedir. Her bir meslek alanında o alanla ilgili paydaşlarla işbirliği yapılması ve sürecin koordinasyon içinde

yürütülmesi gerekmektedir. Mesleki ortaöğretim sisteminde 55 alan ve 203 alanda eğitim verildiği düşünüldüğünde, eğitim programı güncellemesinin oldukça kapsamlı ve uzun bir süreç olduğu görülecektir.

Bu çalışmada 2020 yılında güncellenen mesleki ve teknik Anadolu lisesi haftalık ders çizelgelerine ve haftalık ders çizelgeleri doğrultusunda güncellenen çerçeve öğretim programlarına değinilmekte, ayrıca eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin güncellemelerin üst politika belgeleri ile uyumu değerlendirilmektedir. Bu amaçla mesleki ve teknik eğitimde çerçeve öğretim programları ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin güncelleme süreçleri detaylı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca, mesleki ve teknik eğitimde eğitim programlarının güncellenmesi için bugüne kadar yapılan çalışmalar da ele alınmaktadır.

2023 Eğitim Vizyonu öncesi mesleki ve teknik ortaöğretimde eğitim programları

Sosyoekonomik kalkınma hedeflerindeki yeri ve iş piyasası ile doğrudan bağlantısı nedeniyle mesleki ve teknik eğitim sisteminin yapısında bugüne kadar birçok değişim meydana gelmiştir (MEB, 2018b; Özer, 2019b, 2020b). Bu değişimlerin temel amacı mesleki ve teknik eğitimde öğrencilere güncel ve iş piyasası tarafından talep edilen becerileri kazandırabilmek, beceri uyumsuzluklarını ortadan kaldırmak ve mezunların istihdam edilebilirliğini artırmaktır.

Mesleki ve teknik eğitimin iş piyasası ile bağımlı güçlendirerek öğrencilere beklenen becerilerin kazandırılması için öncelikle eğitim programlarının güncellenmesi gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda, 1946 yılında toplanan ve mesleki ve teknik eğitimin ağırlıklı olarak konu edildiği ‘Üçüncü Milli Eğitim Şurası’nda mesleki ve teknik eğitim veren okulların eğitim programlarının günün koşullarına cevap verecek biçimde ve iş piyasası gereksinimleri de dikkate alınarak geliştirilmesi kararı alınmıştır. Alınan karar, Cumhuriyetin ilk dönemlerinden bu yana mesleki ve teknik eğitimin ulusal gelişimdeki rolüne dikkat çekmesi açısından önemlidir.

Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili önemli kararların alındığı 24 Haziran-4 Temmuz 1974 tarihleri arasında toplanan ‘Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası’nda, program geliştirme çalışmalarının araştırma projeleri hâlinde sürdürülmesi kabul edilmiştir (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 1974). Bu karar ile mesleki ve teknik eğitim kapsamındaki eğitim programlarının güncellenmesi projeler halinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu projeler Endüstriyel Eğitimi Geliştirme ve İşlevsel Yetişkinler Eğitimi Projesi (1975-1979), Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitimi Projesi (1979-1982), Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (1993-2002) ve Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirme Projesini (2002-2005) kapsamaktadır. Görüldüğü üzere, mesleki ve teknik eğitimde eğitim programlarının geliştirilmesi ve güncellenmesi çalışmaları 1946’dan günümüze çeşitli proje başlıkları altında devam etmiştir.

Projeler kapsamında; 2000’li yılların başında mesleki ve teknik eğitimde program geliştirme kapsamında en köklü değişimin Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirme Projesi (MEGEP) ile yapıldığını söylemek mümkündür (MEB, 2018b). Bu proje ile mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarının öğretim programları modüler eğitim programına dönüştürülmüştür. Farklı sürelerde verilen mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının tamamı dört yıl olarak yapılandırılmış ve dokuzuncu sınıfın tüm ortaöğretimde ortak sınıf olması sağlanmıştır.

Bu proje kapsamında meslekler küçük parçalara bölünmüş, sektörde karşılığı olan ve ulusal standardı ve/veya yeterliliği tanımlanmış mesleklerin ortaöğretim kademesinde karşılık bulması amaçlanmıştır. Alan ve dal yapısı getirilmiş, eğitim görülen ilk yılda mesleğe ait temel beceriler kazandırılmaya çalışılmış, daha sonraki yıllarda ise ileri mesleki becerilere odaklanılmıştır. Bu açıdan MEGEP projesi sonrasında Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin mesleğe özgü spesifik becerilere odaklanacak şekilde yeniden yapılandırıldığı görülmektedir.

MEGEP ile modüler olarak yapılandırılan eğitim programlarının örgün mesleki ve teknik eğitim sisteminde hangi ölçüde verimli uygulanabildiği tartışma konusudur. Özellikle modüler eğitime atfedilen esnek yapının gereği olan okul dışı bireysel öğrenmeler, ilgi ve ihtiyaçlara göre modüller arasında seçim yapma ve modül bazlı değerlendirmelerin mevcut sistemle gerçekleştirilmesinde sınırlılıklar yaşanmıştır. Ulusal öğretim programlarının uygulanması, sınıf geçme sistemi ve geleneksel öğretim ortamlarında eğitime devam edilmesi örgün mesleki ve teknik eğitim sisteminde modüler eğitimin tüm önermeleri ile uygulanmasını kısıtlamaktadır. Tüm bu unsurların bir sonucu olarak modüler uygulamalardan sağlanan yararın sınırlı kaldığı ve mesleki eğitimde eğitim programlarının güncel gereksinimler çerçevesinde güncellenmesi gerekliliği açıkça görülmüştür.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 2023 Eğitim Vizyonu doğrultusunda mesleki ve teknik ortaöğretim nasıl yapılandırılmıştır?
2. Güncellenen mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında hangi düzenlemeler yapılmıştır?
  - 2.a. Eğitim verilen alan ve dallarda hangi düzenlemeler yapılmıştır?
  - 2.b. Bölgesel programlarda hangi düzenlemeler yapılmıştır?
  - 2.c. Derslerde hangi düzenlemeler yapılmıştır?
  - 2.d. Temel yetkinlikler ve dijital becerileri desteklemek için hangi düzenlemeler yapılmıştır?
  - 2.e. Öğretim materyallerinde hangi düzenlemeler yapılmıştır?
3. Güncellenen mesleki ve teknik ortaöğretim programları ile üst politika belgelerinde sunulan hedefler arasında nasıl bir ilişki vardır?

Yöntem

Bu çalışmada mesleki ve teknik ortaöğretim sisteminde öğretim programları ve eğitim-öğretim etkinliklerinin güncellenme süreci detaylı olarak incelenmiş, güncellenen programların politika belgeleri ile uyumu değerlendirilmiştir. Verilerin niteliği ve analiz süreci nedeniyle araştırma nitel araştırma deseninde kurgulanmıştır. Öğretim programları ve etkinliklerin incelenmesi ve politika belgeleriyle uyumunun değerlendirilmesi için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı ya da elektronik dokümanlarda yer alan verilerin anlam çıkarmak ve anlayış kazanmak amacıyla detaylı incelemesini içermektedir (Özkan, 2019).

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmanın amacına yönelik analiz birimini, 11. Kalkınma Planı (2019-2023) ve 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi oluşturmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) tarafından 02.06.2014 tarihli ve 51 sayılı Kurul kararıyla yayımlanan haftalık ders çizelgesi ve öğretim programı ile TTKB'nin 23/03/2020 tarihli ve 9 sayılı kararı ile onaylanarak 2751 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan ve 2020-2021 eğitim-öğretim yılı itibari ile uygulamaya konulması planlanan haftalık ders çizelgesi ile birlikte çerçeve öğretim programları analiz birimine dahil edilmiştir.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular üç ana başlık altında sunulmuştur: (i) 2023 Eğitim Vizyonu Işığında Yeni Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programları (ii) Akademik ve Genel Beceriler Odağında Yeniden Tasarlanan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programlarında Yapılan Düzenlemeler ve (iii) Üst Politika Belgelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim Programlarının Yeniden Yapılandırılması.

1. 2023 Eğitim Vizyonu ışığında yeni mesleki ve teknik ortaöğretim programları

Mesleki ve teknik eğitim programlarında güncellemede mesleğe özgü spesifik becerilerden akademik ve genel becerilere daha fazla ağırlık veren ve daha genel mesleki becerilere odaklanan bir mesleki eğitim dönüşümü hedeflenmiştir. Bu kapsamda 2023 Eğitim Vizyonunda değinilen alan derslerine 9. sınıfta da yer verilmesi dikkate alınmış, ayrıca bu kapsamda UNICEF iş birliği ile “Temel Beceriler Odağında Program Güncelleme” projesi yürütülmüş ve tamamlanmıştır. Program geliştirme çalışmaları aşağıda yer alan AR-GE faaliyetleri ile desteklenmiştir (Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü [MTEGM], 2020).

- Mesleki ve teknik eğitim saha ziyaretleri: Farklı illerde bulunan mesleki ve teknik Anadolu liseleri ile yerinde incelemeler ve görüşmeler yapılmış; çerçeve öğretim programı doğrultusunda atölye uygulamaları, bireysel öğrenme materyali kullanımı, işletmelerde

mesleki eğitim ve staj, seçmeli dersler, yükseköğretime geçiş gibi konularda okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda toplam 14 ilde 23 okula ziyaret gerçekleştirilmiştir.

- Sektör temsilcilerinin katılımı: Tüm güncellemelerde ilgili alan ve dal ile ilgili sektör temsilcilerinin güncelleme çalışmalarına aktif katılımları sağlanmıştır.
- Akademisyen görüşleri: Mesleki ve teknik ortaöğretime öğretmen yetiştiren Teknoloji Fakültelerinde görev yapan akademisyenlerle görüşülerek mevcut durum ve beklentilerine ilişkin görüşleri alınmıştır.
- Nitel ve nicel araştırma yöntemleri: Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlere anket yolu ile mevcut öğretim programının geliştirilmesine yönelik görüşleri sorulmuş ve yanıt alınan 16.451 öğretmenin görüşleri değerlendirilmiştir. Ankette verilen cevaplar nitel ve nicel analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Çalışma sonuçları öğretmenlerin mesleki ve teknik eğitim programlarında uygulama ağırlığının artırılması, ders çeşitliliğinin azaltılması, öğrenme materyallerinin niteliğinin artırılmasını önemli bulduklarını göstermiştir.
- Saha ziyaretleri, akademisyen görüşleri ve öğretmenlerden alınan geribildirimler doğrultusunda hazırlanan “Temel Beceriler Odağında Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programları” Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) ev sahipliğinde MYK Sektör Komitelerinin görüşlerine sunulmuş ve gelen görüşler değerlendirilmiştir.

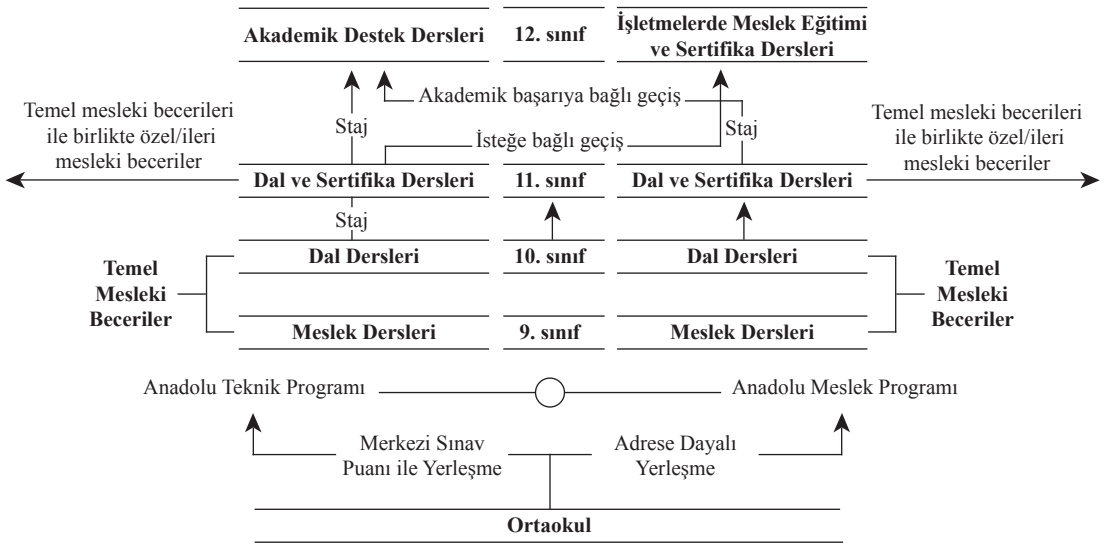
Mesleki ve teknik eğitimde uygulanan çerçeve öğretim programları ve haftalık ders çizelgelerinin güncellenmesindeki temel amaçlar şu şekilde özetlenmektedir (MTEGM, 2020):

1. Meslek alanlarını; geniş tabanlı, aktarılabılır ve transfer edilebilir temel mesleki beceriler üzerine inşa etmek,
2. Dar kapsamlı meslekler yerine birden fazla meslek dalına ait becerilerin öğrenciye kazandırılması ile istihdam edilebilirliği artırmak,
3. Aşırı uzmanlaşma yerine akademik ve genel becerilere odaklanmak ve daha fazla uygulama yapma imkânı sağlamak,
4. Eğitim öğretim şartlarını taşıyan işletmelerde iş yeri tabanlı öğrenmeyi yaygınlaştırmak,
5. Değişen ve gelişen teknoloji ile birlikte bölgesel ve bireysel ihtiyaçlara cevap veren sertifikalar ve seçmeli meslek dersleri ile öğrencilere beceri ve yetkinlikler kazandırmak,
6. Anadolu teknik programı öğrencilerinin akademik becerilerini güçlendirmek,

7. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) dikkate alınarak öğrencilere üst bilişsel düşünme becerileri kazandıracak kazanımlara yer vermek,
8. Tüm meslek alanlarındaki öğrencilere yazılım, sosyal medya, e-ticaret gibi dijital becerileri kazandırmak,
9. Mevcut atölye ve laboratuvar donanımlarının daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak,
10. Yeniden tasarlanan öğretim materyalleri ile öğrencilerin daha fazla uygulama yapmasını sağlayacak bir öğrenme iklimi oluşturmak ve
11. Mesleki Gelişim Atölyesi dersi ile 21. yüzyıl becerileri ve tasarım odaklı düşünme yaklaşımı doğrultusunda etkinlik tabanlı uygulamalar ile mesleki gelişimi destekleyecek beceriler kazandırmaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen güncelleme çalışmaları tamamlanmış ve Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 23/03/2020 tarih ve 9 sayılı karar ile 2751 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan haftalık ders çizelgeleri ile yürürlüğe girmiştir. Güncellenen yeni program yapısı Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Mesleki ve teknik Anadolu lisesi modeli

Şekil 1’de görüldüğü gibi mesleki ve teknik Anadolu liselerinde uygulanmakta olan Anadolu teknik programının (ATP) tamamına ortaokul 8. sınıf sonundaki merkezi sınavla, Anadolu meslek programlarına (AMP) ise ya merkezi sınavla ya da ortaöğretim kayıt alanı ile sınavsız yerleştirme yapılmaktadır. Her iki program türünden mezun olanlar eğitimlerine tüm yükse-

köğretim programlarında devam edebilmektedir. Bununla birlikte, öğretim programındaki akademik ağırlığın daha fazla olması nedeniyle ATP öğrencilerinin yükseköğretime geçişinin daha yoğun olması beklenmektedir (Alpaydın, 2018). Şekil 1’de görüldüğü gibi, yeni mesleki ve teknik eğitim modelindeki 12. sınıf yapısı ile birlikte ATP’de akademik becerilere daha fazla yer verilmekte, AMP’de ise uygulamalı mesleki becerilere daha fazla yer verilmektedir.

Yenilenen haftalık ders çizelgelerinde, ATP ve AMP’de haftalık dersler tek bir çizelgede gösterilmiştir. Öğrencilerin 9, 10 ve 11. sınıflarda aynı dersleri aynı sürede ve seviyede almaları planlanmıştır. Her iki programda da 9. sınıfta meslekî alan eğitimi, 10. ve 11. sınıfta meslek alanına bağlı olarak dal eğitimi verilmektedir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde program türüne göre farklılık 12. sınıf seviyesinde sağlanmaktadır. Her iki program türündeki öğrencilerin bu sınıf düzeyinde aldığı ortak dersler Türk Dili ve Edebiyatı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Yabancı Dil, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleridir. ATP’na devam eden öğrencilerin 12. sınıfta ortak derslerin yanı sıra haftada 31 ders saati akademik destek dersleri alarak mezun olmaları sağlanmıştır. AMP kapsamında ise öğrenciler 12. sınıfta ortak derslerin yanı sıra haftada 24 saat (3 gün) işletmelerde mesleki eğitim ile birlikte 7 ders saatinde seçmeli meslek dersleri ve sertifika dersleri almaktadır.

Yapılan yeni düzenleme ile ayrıca iki farklı program türü olan ATP ve AMP arasındaki yatay geçişler daha esnek hale getirilmiştir. 9. sınıfta AMP’ye başlayan öğrenciler, ilgili mevzuat doğrultusunda gerekli akademik başarı şartlarını taşımaları halinde 11. sınıfın sonunda ATP’ye geçiş için başvurabilmektedir. 11. sınıf sonunda ATP’ye geçmeye hak kazanan öğrencilerin bu program kapsamında ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda, Anadolu teknik programına özgü stajlarını yaz tatili döneminde tamamlamaları gerekmektedir. Ayrıca yapılan düzenleme ile Anadolu teknik programına sınav ile yerleşen öğrencilerin 12. sınıfta Anadolu meslek programına geçerek işletmelerde mesleki eğitimi tercih etmeleri süreci kolaylaştırılmıştır.

2. Akademik ve genel beceriler odağında yeniden tasarlanan mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında yapılan düzenlemeler

Temel Beceriler Odağında Program Geliştirme Projesi kapsamında mesleki ve teknik Anadolu lisesine ait haftalık ders çizelgeleri, çerçeve öğretim programları, beceri formasyonu, öğretim materyali olmak üzere sistemin önemli parçalarında değişimlere gidilmiştir. Tablo 1’de yer alan bu temalar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Tablo 1. Güncellenen mesleki ve teknik eğitim programlarında değişimler

Temalar	
Eğitim verilen alan ve dallar	<ul style="list-style-type: none"> ● 47 alan ● 109 dal
Bölgesel programlar	<ul style="list-style-type: none"> ● Protokol ● Sektör talepleri doğrultusunda açılmaktadır. ● Ortak dersler ● Meslek dersleri ● Akademik destek dersleri
Dersler	<ul style="list-style-type: none"> ● Seçmeli dersler ● Seçmeli meslek dersleri ● Sertifika dersleri ● Rehberlik ve yönlendirme
Dijital beceriler	<ul style="list-style-type: none"> ● Tüm alanlar ● Dijital beceriler sertifikası ● Öğretim yapıları
Öğretim materyalleri	<ul style="list-style-type: none"> ● Ders kitapları ● Uzaktan eğitim videoları ● Simülasyon

2.1 Eğitimi verilen alan ve dallar

Mesleki ve teknik Anadolu Liselerinde eğitimi verilen 55 alan 203 dal, Temel Beceriler Odağında Program Güncelleme Projesi kapsamında güncellenmiş, yukarıda değinilen amaçlar doğrultusunda sadeleşmeye gidilmiş ve sonunda mesleki eğitim 47 alan 109 dal olarak güncellenmiştir. Bu güncellenmenin asıl hedefi akademik ve genel becerilere daha fazla yer vererek ve meslek alan kapsamını daha fazla genelleştirerek mezunların istihdam edilebilirliğini artırmaktır. Çalışmanın bu aşamasında göz önünde bulundurulmuş kriterler aşağıda ifade edilmiştir (MTEGM, 2020b);

- Türkiye Yeterlilikler Çerçevesine uygun olarak hazırlanan ulusal meslek standartları doğrultusunda 4. seviye üstü mesleklerin yer aldığı dalların kapatılması,
- İstihdam alanı daralan alanların/dalların revizyonu,
- Beceri ortaklığı yüksek olan dalların birleştirilmesi,
- Uluslararası sınıflandırmalar bazında ortaklığı olan alan ve dalların birleştirilmesi,
- İş tabanlı mesleki eğitim sistemine uygunluk gösteren psikomotor becerilerin ağırlıklı olduğu alanların Mesleki Eğitim Merkezleri kapsamına alınması ve
- Ülkemizde sektörün ve istihdamın bir bölge ile sınırlı olduğu dalların bölgesel programlar kapsamına alınmasıdır.

Bu gerekçeler doğrultusunda alan ve dallarda yapılan sadeleştirmelere yönelik bazı örnekler Tablo 2’de verilmiştir. Eğitimi verilen alan ve dallar ile ilgili sadeleştirme ve güncelleme-lerde alan/dala ait güncel öğrenci ve öğretmen sayıları, alan/dalın açık olduğu okul sayıları, öğrencilerin eğitim aldığı alanda istihdam durumu, MEB tarafından yayınlanan beceri haritası ile mesleki eğitim haritası, iş piyasası raporları, öğretmen ve sektör görüşleri bir bütün

halinde değerlendirilmiştir (MTEGM, 2020b).

Tablo 2. Mesleki ve teknik anadolu liselerinde eğitimi verilen alanlara ait değerlendirme örnekleri

2017	2020
Büro Yönetimi Alanı	
Hukuk Sekreterliği Dalı	
Yönetici Sekreterliği Dalı	Büro Yönetimi Dalı
Ticaret Sekreterliği Dalı	
GEREKÇE: Ortak beceriler istihdam ve çalışma alanının genişletilmesi, dallar arasında beceri oranının beceri haritası verilerine dayalı olarak %50 oranının üstünde olması,	
Makine Teknolojisi Alanı ve Tasarım Teknolojileri Alanı	
Makine Teknolojisi Alanı	
Tasarım Teknolojileri Alanı	Makine ve Tasarım Teknolojisi Alanı
GEREKÇE: Uluslararası tanınırlık bağlamında ISCED-F sınıflamasının baz alınması	
Meteoroloji Alanı	
Meteoroloji Alanı	Kapatıldı
GEREKÇE: Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün lise seviyesinde öğrenci istihdam etmeyeceğine dair görüşü	
Aile ve Tüketici Hizmetleri Alanı	
Çevre Hizmetleri Dalı	Kapatıldı
GEREKÇE: 4. seviye istihdamı olmaması	
Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri Alanı	
Organizasyon Sorumlusu Dalı	Kapatıldı
GEREKÇE: 4. seviye üstü meslek yeterlilikleri içermesi	
Denizcilik Alanı	
Balıkçılık ve Su Ürünleri	Bölgesel Programlar
GEREKÇE: Bölgesel ve sektörel olarak sınırlı bir alanı temsil etmesi	

2.2 Bölgesel öncelikler

Mesleki ve teknik eğitimin sunduğu imkânlardan birisi de, eğitim sürecindeki üretim kapasitesi sayesinde bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarına cevap verme potansiyeline sahip olmasıdır. Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının güncellenmesinde bu potansiyelin daha verimli kullanılabilmesi için de adımlar atılmıştır. Güncellemede mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında bölgesel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik iki farklı düzenleme yapılmıştır.

Yapılan düzenlemelerden ilki seçmeli meslek dersleri ile ilgilidir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde 2017 yılında yapılan değişiklikle birlikte okul tabanlı program geliştirme uygulamalarına seçmeli dersler kapsamında imkân verilmektedir. Bu fıkra göre; 'öğrencileri girişimcilik ve üretkenliğe yönlerecek, çevrenin ihtiyaç ve özelliklerine uygun yeni seçmeli dersler öğretim programı ve öğretim materyalleri eğitim bölgesindeki zümre öğretmenlerince hazırlanır, il millî eğitim müdürünün onayıyla uygulamaya konur. İlk defa uygulanacak öğretim programlarının bir örneği Bakanlığın ilgili birimine gönderilir' ifadesi ile bu süreç tanımlanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile sektörün yoğun olarak bulunduğu bir bölgede o mesleki alandaki ihtiyaçlara il bazında geliştirilen seçmeli derslerin sertifikasyon sistemine eklenmesi ile cevap verilmesi sağlanmıştır. Örneğin kimya teknolojisi alanında, Isparta ilinde gül endüstrisinden ortaya çıkan bir ihtiyaç doğrultusunda “Gül Yağı ve Kozmetik Ürünleri”nin üretilmesine ilişkin derslerin il bazında ilgili yönetmelik doğrultusunda seçmeli dersler bloğuna konulmasına ve bu derslerin MEB tarafından sertifikalandırılmasına imkân verilmiştir.

Bölgesel önceliklere yer verilmesinde izlenen ikinci yol, eğitim sürecinin sektör temsilcileriyle birlikte yapılandırıldığı ve mezunların istihdamına öncelik verilen programlar açmaktır. Ana hedefi ilgili sektörün insan kaynağı ihtiyacını karşılayacak ve mezunlarının MEB ile protokol yapan kurum ve kuruluşlarca istihdam edilecek okul modelleri geliştirmektir. MEB, iki yıllık süre içinde tüm meslek alanlarında sektör temsilcileri ile işbirliği yapmış ve sektörlerin mesleki ve teknik eğitimde aktif rol almalarına çok büyük önem vermiştir (Özer, 2018, 2019a, 2019b, 2020a, 2020b, 2020c; Özer ve Suna, 2019, 2020). 2023 Eğitim Vizyonunun ardından öğrencilerine istihdam garantisi ya da istihdam önceliği sunan, süreçlerin sektör temsilcileriyle birlikte yürütüldüğü programların sayısı önemli ölçüde artmıştır. Bu bağlamda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İstanbul Sanayi Odası (İSO), İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ile yapılan protokol kapsamında İstanbul’da 80 meslek lisesi mükemmeliyet merkezi olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Benzer şekilde MEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile yaptığı işbirliği çerçevesinde 81 ilin tümünde en az bir tane mesleki ve teknik Anadolu lisesini mükemmeliyet merkezlerine dönüştürme konusunda önemli bir işbirliği adımı atmıştır. Bu okullar sağladığı istihdam imkânları ve yenilenen altyapıları ile öğrenciler tarafından yoğun bir şekilde tercih edilmiş ve 2019 yılında bu okullara ayrılan kontenjanlarda doluluk oranlarında ciddi artışlar sağlanmıştır.

2.3. Dersler

2020 haftalık ders çizelgesinde ders çeşitliliği artmış, seçmeli meslek dersleri ve akademik destek derslerinin de katılmasıyla öğrencilere daha fazla tercih imkânı sağlanmıştır. Eğitimi verilen alanlarda meslek derslerinde ortaya çıkan bir diğer yapısal değişiklik atölye dersleridir. Daha önce tümüyle modüler ve ayrı dersler olarak verilen uygulama dersleri birleştirilerek öğrencilerin birçok beceriyi birlikte kazanabileceği atölye dersleri oluşturulmuştur.

Daha önce MEGEP projesi kapsamında çerçeve öğretim programları, “mesleki yeterliliklere dayalı modüler sistem” anlayışı temele alınarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırma da eğitim verilen alan ve dallara ait öğretim programlarının oluşturulmasında iş ve meslek analizi yöntemlerine başvurulmuştur. Meslek analizinden elde edilen her bir göreve karşılık programlarda bir ders yer almıştır. Bu yaklaşım mesleki yeterliklerin tekil olarak değerlendirilmesine ve bağlamından kopmasına neden olmuştur. Bu nedenle yenilenen çerçeve öğretim programlarında iş ve meslek analizi sonucu ortaya çıkan uygulama ağırlıklı dersler bütünleş-

tirilerek atölye dersi kapsamında yeniden yapılandırılmıştır (MTEGM, 2020).

2020-2021 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 9. sınıf seviyesinde yer alan meslek dersleri; bir alanda yer alan tüm dallarda gerekli olan ortak ve temel becerileri içerecek şekilde düzenlenmiştir. 10, 11 ve 12. sınıflar düzeyinde yer alan meslek dersleri ise meslek dallarına ait derslerden oluşmaktadır. Akademik ve genel becerilere daha fazla yer verecek ve daha genel bir mesleki eğitim programı oluşturacak şekilde gerçekleştirilen sadeleştirme ve güncelleme çalışmaları kapsamında yeni çerçeve öğretim programlarında dallarda birden fazla mesleğin birleştirilmesi esas alınmıştır. Bu nedenle bu dersler ağırlıklı olarak öğrencilere birbiri ile ilişkili ve aynı meslek alanı altında sınıflandırılan derslere ait yeterlikleri kazandıracak şekilde organize edilmiştir.

Seçmeli dersler kapsamındaki dersler 2017 çerçeve öğretim programlarında “Talim ve Terbiye Kurulunun Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan kararları doğrultusunda seçmeli dersler tablosundan, öğrenim görülen alan/dallardan veya diğer alan/dallardan seçilecek dersler” (MEGEP, 2017c; s.6) ile tanımlanmaktadır. Güncellenen programlarda seçmeli meslek dersleri kategorisi ile öğrencilere eğitim aldıkları alan ile ilişkilendirilmiş ileri düzey mesleki yeterliliklerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Seçmeli meslek dersleri esnek ve modüler bir yapıda hazırlanmıştır. Bu derslerin öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri ile birlikte güncel bölgesel ihtiyaçlara da cevap vermesi amaçlanmaktadır. Seçmeli meslek dersleri ile doğrudan ilişkili olan bir diğer yenilik ise “sertifikasyon” sisteminin örgün eğitim dahilinde kurulmasıdır. Bir mesleğin bir parçasını veya o mesleğe ait yeni bir teknolojiyi tanımlayan sertifikalara, seçmeli meslek dersleri ile ulaşılması hedeflenmektedir. Bu derslerin belgelendirmesine ilişkin esaslar MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde yer almakta, dersler, derslere ait kazanımlar ve süreleri içeren paketlere her alanın çerçeve öğretim programında yer verilmektedir (MTEGM, 2020).

Mesleki ve teknik eğitimde yenilenen haftalık ders çizelgelerinde bir diğer yenilik olan ATP’de güçlendirilmiş akademik destek dersleri, öğrencilerin akademik ve genel becerilerini güçlendirme ve bir üst öğrenime geçişlerini kolaylaştırma amacı ile 12. sınıf seviyesinde yer almaktadır. Bu dersler; Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Kimya, Biyoloji, Fizik, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Coğrafya, Matematik ve Yabancı Dil dersleri olarak yer almıştır.

2.4. Temel yetkinlikler ve dijital beceriler

Bireylerin istihdam edilebilirliğini artırmak için mesleğe özgü teknik becerilerin yanı sıra dijital beceriler gibi temel yetkinliklerin önemi dönüşen iş piyasası koşullarında giderek daha büyük önem kazanmaktadır (10. Kalkınma Planı, 11. Kalkınma Planı, 2020; CSCENPA, 2007; NCREL, 2003; P21, 2009; OECD,2011; Özer ve Perc, 2020; UNESCO, 2014; Türkiye Yeterlilik Çerçevesi [TYÇ], 2016).

Temel becerilerin, meslekî ve teknik ortaöğretim programlarında yerini alması Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının (EARGED) teklifi üzerine MEGEP kapsamında

2004 yılında hazırlanan Ortak Beceriler Öğrenci Modülü 128 sayılı ve 13.08.2004 tarihli Talim ve Terbiye Kurulu (TTKB) kararı ile çerçeve öğretim programlarına yerleştirilmesi ile gerçekleşmiştir. Bu modül içinde temel beceriler; iletişim, takım çalışması ve demokratik vatandaşlık başlıkları altında yer almıştır (TTKB, 2004). Ortak Beceriler Öğrenci Modülünde yer alan temel becerilerin daha sonra Meslekî Gelişim dersi ile kazandırılması hedeflenmiştir (Kerkez, 2017).

Güncellenen ortaöğretim programlarında temel yetkinliklerin kazandırılmasına yönelik olarak Mesleki Gelişim dersi yeniden düzenlenmiştir. Beceri temelli program anlayışına uygun olarak güncellenen bu program öğrenci aktivitesini ifade eden “Mesleki Gelişim Atölyesi” olarak yeniden isimlendirilmiştir. Programda; temel yeterlilikler “temel okuryazarlık”, “sosyoduygusal beceriler”, “üstbilişsel beceriler” olmak üzere üç tema altında kazandırılması hedeflenmektedir. Konu alanları ise; Ahilik ve Meslek Etiği, İş Sağlığı ve Güvenliği, Teknoloji ve Endüstriyel Dönüşüm, Çevre Koruma, Girişimci Fikirler, İş Kurma ve Yürütme, Fikrî ve Sınai Mülkiyet Hakları olmak üzere 7 öğrenme birimi ile ilişkilendirilmiştir.

Anahtar yetkinlikler kapsamında bireylerin sahip olması gereken en önemli temel beceri gruplarından birisi de dijital yetkinliktir. Dijital yetkinliklere atfedilen değer ülkemizde yayımlanan birçok üst politika belgesinde kendisini göstermektedir. Bu belgeler arasında yer alan On Birinci Kalkınma Planı (2023) Hedeflerine Dönük olarak oluşturulan “Dijital Ekonomilerde Meslekler ve Yetkinlikler” çalışma grubunun 11. Kalkınma Planı hedefleri arasında “Dijital ekonomiye yönelik yeni mesleklerin oluşturulması, var olan mesleklerin uyumlaştırılması ve sürdürülmesi için ulusal strateji ve eylem planlarının belirlenmesi” bulunmaktadır (s.41). Özellikle Covid-19 salgını ile mücadele günlerinde okulların kapanması ile hemen hemen tüm ülkelerde uzaktan eğitime geçilmiş, uzaktan eğitimde dijital beceriler çok daha önemli hale gelmiştir (Özer, 2020a, 2020b, 2020c).

2017 yılında uygulamaya konulan çerçeve öğretim programlarında sınırlı alanda yer alan dijital beceriler (MEGEP, 2017), güncellenen çerçeve öğretim programlarında 11. ve 12. sınıflar düzeyinde olmak üzere tüm alan ve dallarda ‘Dijital Beceriler’ sertifikası ile kendine yer bulmuştur. Bu sertifika öğrencilere; programlama (blok tabanlı programlama, robotik, oyun programlama), dijital tasarım (hazır web sayfası oluşturma, animasyon hazırlama) ve sosyal medya (e-ticaret, dijital pazarlama, veri analizi ve grafikler) becerilerini kazandırmayı hedeflemektedir. Dijital becerilerin kazandırılmasını hedefleyen bu sertifikanın içeriği sürekli güncellenerek öğrencilerin hızla değişen iş piyasası koşullarına adaptasyonu hedeflenmektedir (MTEGM, 2020).

2.5. Öğretim materyalleri

Akademik ve genel beceriler odağında hazırlanan mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının hedeflerine ulaşmasında önemli bir araç olan öğretim materyalleri; “ders kitapları” ve “bilgi- iş ve işlem yapıları” formatında öğrencilere sunulması amaçlanmaktadır. Bu içerik-

lerin bütüncül bir şekilde üretiminde; süreç başında ve süreç boyunca eğitim verilen yazarların ve ilgili diğer uzmanların bir komisyon olarak çalışması hedeflenmektedir. Böylece ulusal bazda tüm öğrencilere sunulan içerikler için bir kalite standardı oluşturabilmek mümkün olacaktır. Meslek derslerinin ilk kez 9. sınıftan başlayacağı 2020-2021 eğitim-öğretim yılı itibarıyla toplam 86 ders kitabının yazılması için 356'sı alan öğretmeni olmak üzere dil uzmanı ve grafik tasarım uzmanı ile birlikte 500'e yakın öğretmen MEB tarafından görevlendirilmiştir.

3. Üst politika belgelerinde mesleki ve teknik eğitim programlarının yeniden yapılandırılması

Mesleki ve teknik ortaöğretim sistemini geliştirmek üzere temeli program geliştirme çalışmalarına dayanan değişikliklerin çıkış noktasını üst politika belgeleri oluşturmaktadır. Bu belgeler arasında; 11. Kalkınma Planı ve 2023 Eğitim Vizyonu bulunmaktadır. Bu kısımda mesleki ve teknik ortaöğretimde gerçekleştirilen güncelleme ve sadeleştirme çalışmaları sonunda oluşturulan eğitim programlarının üst politika belgeleri ile uyumu incelenmektedir. Tablo 3'te üst politika belgeleri ile mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının yeniden yapılandırılması çalışmaları arasındaki ilişki verilmiştir

Tablo 3. Üst politika belgelerinde mesleki ve teknik eğitim faaliyetleri

Temalar	Üst Politika Belgesi	İlgili Maddeler
Haftalık Ders Çizelgesi	<ul style="list-style-type: none"> • 11. Kalkınma Planı • 2023 Eğitim Vizyonu 	<p>-Temel eğitim ve ortaöğretim kademesinde ders çizelgeleri yeniden yapılandırılacaktır. (11. Kalkınma Planı)</p> <p>-Mesleki eğitimde alan derslerinin 9. sınıfta başlaması sağlanacaktır. (2023 Eğitim Vizyonu)</p>
İş ve işlem yaprakları	<ul style="list-style-type: none"> • 2023 Eğitim Vizyonu 	<p>-Mesleki ve teknik ortaöğretim alan, dal ve modüllerinin içerikleri, öğretim süreleri ve öğretim materyalleri, çocukların ihtiyaçları ve iş hayatının talepleri doğrultusunda gözden geçirilerek yeniden düzenlenecektir (2023 Eğitim Vizyonu)</p>
Dijital beceriler	<ul style="list-style-type: none"> • 2023 Eğitim Vizyonu 	<p>-Müfredatlar sektörün talep ettiği yetkinliklere uygun olarak geliştirilecek, dijital dönüşüme uygun alan ve dalların açılması sağlanacaktır (2023 Eğitim Vizyonu)</p> <p>-Ortaöğretimde çocuklarımıza sertifikaya dayalı bilişim ve iş dünyasına ilişkin yeterlilikler kazandırılacaktır. (2023 Eğitim Vizyonu)</p>
Sertifikasyon ve seçmeli meslek dersleri	<ul style="list-style-type: none"> • 11. Kalkınma Planı • 2023 Eğitim Vizyonu 	<p>-Ortaöğretimde çocukların ilgi, yetenek ve mizaçlarına göre esnek seçmeli ders setleri yapılandırılacaktır. (2023 Eğitim Vizyonu)</p> <p>-Ortaöğretimde çocuklarımıza sertifikaya dayalı bilişim ve iş dünyasına yönelik yeterlilikler kazandırılacaktır. (2023 Eğitim Vizyonu)</p> <p>-Öğrencilerin meslek alanları arasında geçişlerinin sağlanabilmesi ve farklı mesleklere ilişkin kazanımlar elde edebilmeleri için birden fazla dalda sertifikasyon almaya imkân tanıyan çoklu mesleki beceri altyapısı oluşturulacaktır. (11. Kalkınma Planı)</p>

Tablo 3'te görüldüğü gibi haftalık ders çizelgesindeki yeni tasarım, öğretim materyallerine ilişkin güncelleme, dijital becerilerin programa entegrasyonu, seçmeli meslek dersleri, sertifika programları ve akademik destek dersleri bağlamında 11. Kalkınma Planı ve 2023 Eğitim Vizyonu ile uyumludur.

2023 Eğitim Vizyonunda yer verilen ve mesleki ortaöğretimin birçok paydaşından gelen ortak bir geribildirim olan öğrencilerin mesleklerine özgü derslerle geç tanışmalarının önüne geçilerek yeni programda meslek derslerinin dokuzuncu sınıfta başlaması sağlanmıştır. Vizyon Belgesinde ifade edilen, programların çocukların ihtiyaçları ve iş hayatının talepleri doğrultusunda güncellenmesi hedefi de gerçekleştirilmiştir. Programların güncellenmesi sürecinde öğrencilerin ihtiyaçlarının ve iş dünyasının taleplerinin karşılanması için özel sektör geribildirimleri, saha ziyaretleri ve anketler aracılığıyla birçok paydaştan geribildirim alınması sağlanmıştır. Benzer şekilde programların ulusal meslek standartları ile uyumu gözletilmiş, UNICEF ve MYK ile işbirliği yapılmıştır. Bu bağlamda programların güncellenmesi süreci birçok paydaşın aktif katılımı ile işbirliği içinde yürütülmüştür.

Yeni mesleki ve teknik ortaöğretim programında odaklanılan diğer bir alan da dijital becerilerdir. Güncellenen ATP ve AMP programları, öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini güçlendirecek, meslek alanlarındaki yeni teknolojilerine uyumlarını artıracak içerik ve etkinliklerle zenginleştirilmiştir. Öğrencilerin ilgi ve tercihleri doğrultusunda yeni modelde seçebilecekleri dersler ve sertifikasyon dersleri oluşturulmuştur. Ayrıca, her iki program türü arasında geçiş imkânlarının artırılması öğrencilere sunulan seçeneklerin sayısını artırmış, dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretimin yapısında esneklik sağlamıştır. Talep eden ve gerekli başarıyı gösteren öğrencilerin birden fazla programda sertifika olarak becerilerini belgelemeleri mümkün olmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretimde yapılan güncelleme ve sadeleştirme çalışmaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yeni ortaöğretim programlarında öğrencilere çoklu mesleki becerileri kazandırarak istihdam ve eğitim bağına güçlendiren, sertifikasyona dayalı, uygulama ağırlıklı eğitim programları ile birlikte programlar arasında esnek geçişleri barındıran, özellikle üst öğrenime geçmek isteyen öğrenciler için akademik yetkinlikleri güçlendirmeyi amaçlayan bir eğitim yapısını görmek mümkündür.

Tartışma ve sonuç

Mesleki ve teknik eğitim, ekonomi ve sürdürülebilir büyüme üzerindeki önemli rolü nedeniyle Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana tüm hükümet programlarında eğitimin odak noktasında olmuştur (MEB, 2018b). Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin devlet eli ile yapılandırılmaya başlandığı 1927'den bugüne kadar eğitim verilen meslek alanları, haftalık

ders çizelgeleri ve öğretim programlarında çok sayıda değişim ve dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Mesleki eğitimin iş piyasası ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle bu değişimler sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel sektör katılımları ile gerçekleştirilmiştir. Planlı kalkınma dönemi itibarıyla kalkınma planlarında, Milli Eğitim Şuralarında ve stratejik planlamalarda mesleki eğitimin yeniden yapılandırılmasına yönelik hedefler bulunmaktadır (Özer, Gür ve Çavuşoğlu, 2011).

Mesleki ve teknik ortaöğretimde en büyük yapısal değişiklik Milli Eğitim Şura kararları doğrultusunda 2002 yılında MEGEP ile gerçekleştirilmiş ve bu yapısal düzenleme 2020 yılına kadar devam etmiştir. Ancak bu zaman aralığında hızla yayılan otomasyon ve yapay zekâ teknolojileri üretim ve hizmet sektörlerinde önemli değişimlere yol açmıştır (Acemoğlu ve Resperoto, 2017; Özer ve Perc, 2020). Bu değişim kaçınılmaz olarak iş piyasasında aranan mesleki ve genel bilişsel beceriler üzerinde de önemli bir değişime neden olmuştur. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de iş piyasasına donanımlı insan kaynağı sağlayan mesleki ve teknik eğitimin de yaşanan değişime uyum sağlaması gerekmektedir.

Mesleki ve teknik eğitimin paydaşlarının MEGEP sistemiyle ilgili değerlendirmelerinde alan ve dal bazındaki yapılanmanın iş piyasasının yapısına yeterli uyumu göstermediği ve sistemin yeterli esnekliğe sahip olmadığı sıklıkla ifade edilmektedir. ‘Meslekî Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri’ raporunda teknolojinin hızlı değişimine dayalı olarak sürekli gelişen ve değişen spesifik dal becerilerinin bireylere kazandırılmasının istihdamda esneklik ve değişikliklere uyum gücünü olumsuz etkileyeceği belirtilmiştir (TİSK, 2004). Hızla dönüşen iş piyasası ihtiyaç duyduğu insan kaynağından akademik ve genel becerilere daha fazla sahip olmasını ve dijital okuryazarlık gibi vazgeçilmez yetkinlikleri talep etmektedir. Dolayısıyla doğrudan mesleğe özgü becerilere odaklanan bir mesleki eğitim sistemi bu becerileri geliştirmek konusunda yetersiz kalabilmekte ve öğrencilere yeterli esnekliği sunamamaktadır. Diğer taraftan yeni iş piyasasında ömür boyu aynı işin ve mesleğin yapılması pek mümkün olmamakta, dolayısıyla iş ve meslekler arası geçişkenliğe imkân veren bir mesleki eğitim, mezunlarının uzun vadeli istihdamına önemli katkı sağlayabilmektedir. Sonuç olarak gelinen noktada ülkeler mesleki eğitim sistemlerini, akademik ve genel becerilere daha fazla ağırlık verecek ve çok spesifik olmaktan ziyade daha genel ve meslekler arası geçişe imkân verecek şekilde yeniden yapılandırmaya çalışmaktadır (Hanushek et al, 2011; 2017; Özer ve Perc, 2020; Sahlberg, 2007).

2002 yılında MEGEP ile oluşturulan mesleki ve teknik eğitim sistemindeki alan ve dallar incelendiğinde, eğitim programı açısından aralarında anlamlı bir fark olmamasına rağmen farklı dalların oluşturulduğu görülmektedir. Örneğin hukuk sekreterliği ile yönetici sekreterliği dallarının öğretim programları arasında yalnız bir dersin farklı olduğu görülmektedir.

Bu durumda neredeyse aynı bilgi ve becerileri kazanan öğrenciler farklı dallardan mezun olmakta ancak bu farklılıkların iş piyasasında anlamlı bir karşılığı bulunmamaktadır. Dahası, MEGEP sonrasında oluşturulan ‘endüstriyel çorap örme’ gibi bazı dalların istihdam alanları oldukça sınırlıdır. Bu durum, ilgili dalı seçen öğrenci sayılarını azaltmakta ve alınan spesifik eğitim öğrencilerin istihdam imkanlarını daraltmaktadır. Yeni güncelleme çalışmalarında eğitim programlarının her bir alan ve dalın diğer alanlarla benzerlik ve farklılıkları detaylı olarak incelenmiş, iş piyasasında karşılığının olup olmadığı dikkate alınmıştır. Öğrencilerin birbiri ile ilişkili dallara ait çoklu mesleki becerilere sahip olması bu anlamda yenilenen mesleki ve teknik eğitim programlarının güçlü yanını oluşturmaktadır.

Güncellenen mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında öne çıkan diğer bir konu bölgesel ihtiyaçlara özel bir önem vermesidir. Mesleki ve teknik ortaöğretim, eğitim sürecinde yapılan üretimler ile yakın bölgelerde ihtiyaç duyulan birçok ürün ve hizmeti üretme kapasitesine sahiptir. Türkiye’deki bölgesel farklar düşünüldüğünde, ihtiyaç duyulan hizmet ve ürünlerin de bölgelere göre değişebilmekte ve dolayısıyla mesleki ortaöğretim kurumlarının bu ihtiyaçlara cevap vermesi gerekmektedir. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) kapsamındaki ‘Mesleki Eğitimde Niteliğin Arttırılması Çalışma Grubu Raporu’nda yer alan ‘öğretmenlerin müfredatta esneklik önerme veya yapma imkânına sahip olmaması önemli bir sorundur’ ifadesi de bu soruna işaret etmektedir. Bölgesel ihtiyaçların istihdam piyasasının taleplerinde ortaya çıkaracağı değişikliğin arz tarafında karşılığını bulabilmesi için ilgili bölgelerdeki meslek okullarının programlarında esnekliklere izin veren yaklaşımların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yenilenen haftalık ders çizelgeleri ve bölgesel programlar ile bölgesel düzeydeki ihtiyaçlara mesleki eğitim aracılığıyla cevap verilebilmesi hedeflenmiştir. 2019 yılında oluşturulan Türkiye’nin Meslek Haritası da mesleki ve teknik eğitimin bölgesel ihtiyaçlara cevap vermesine önemli katkı sağlayacaktır. Bu harita sayesinde üretim alanları ve istihdam alanları il düzeyinde izlenebilmekte, dolayısıyla belirli bir il veya bölgede ihtiyaç duyulabilecek eğitim planlaması veriye dayalı olarak belirlenebilmektedir.

Eğitim-istihdam bağımlı güçlendirmesinde; eğitimi verilen alan ve dalların sektörel gerçeklere, birey ve toplum ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde belirlenmesi, bölgesel ihtiyaçlara yanıt veren esnek bir mesleki ve teknik eğitim sisteminin kurulması esas teşkil etmektedir (Özer, 2018, 2019a, 2019b). Mesleki ve teknik eğitimde 2023 Eğitim Vizyonu ve 11. Kalkınma Planı çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmaların amacına ulaşmasında destekleyici rol oynayan program geliştirme çalışmaları ile ortaya konulan program ve öğretim materyalleri öğrencilere kazandırılması planlanan yetkinlikler için somut araçlardır. Yapılan güncelleme çalışmasının üst politika belgeleri olan 2023 Eğitim Vizyonu ve 11. Kalkınma Planındaki hedeflerle uyum içinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Güncelleme çalışmalarında tüm paydaşların görüş ve önerileri dikkate alınmış, dolayısıyla uzun zamandır talep edilen dönüşümler büyük bir mutabakat ile gerçekleştirilmiştir.

Son iki yılda yapılan iyileştirmeler ile başarılı öğrencilerin de tercihi haline gelen mesleki ve teknik ortaöğretim yenilenen eğitim programları ile öğrencilerin motivasyonunu artırması beklenmektedir. Güncellenen eğitim programlarında öğrencilerin mesleki derslerle daha erken tanışmaları ve iş piyasasının talep ettiği güncel becerileri kazanmalarının dolaylı olarak öğrenci terkininin azaltılmasına da katkı sağlaması beklenmektedir. Ulusal meslek standartları ile uyumlu hale getirilen mesleki ve teknik ortaöğretim, mezunların istihdam edilebilirliğine daha fazla destek olacaktır. Mesleki becerilerin yanında ağırlığı artan akademik ve genel beceriler sayesinde mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri farklı alanlarda daha kolay uzmanlaşabilecek ve iş piyasasında değişen koşullara hızla adapte olabileceklerdir.

Etik: Bu makalede etik onay almayı gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

Kaynakça

- Acemoğlu, D. ve Restrepo, P. (2018). *Artificial intelligence, automation and work*. NBER Working Paper No. 24196. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Ackerman, D. S. ve Hu, J. (2011). Effect of type of curriculum on educational outcomes and motivation among marketing students with different learning styles. *Journal of Marketing Education*, 33(3), 273–284.
- Alpaydın, Y. (2018). *Geleceğin Türkiye'sinde eğitim*. İstanbul: İLKE Kültür Eğitim Derneği.
- Bagale, S. (2015). Technical education and vocational training for sustainable development. *Journal of Training and Development*, 1, 15-20.
- Chalupa, M. R. (1992). Critical thinking: Getting minds to work. *Business Education Forum*, 47, 1, 21-24.
- Cong, S. ve Wang, X. (2012). A perspective on technical and vocational education and training. In: Zeng D. (eds) *Advances in computer science and engineering. Advances in intelligent and soft computing, vol 141*. Berlin: Heidelberg.
- CSCENPA (2007). *Developing a twenty-first century school curriculum for all Australian students*. http://www.acsa.edu.au/pages/images/CSCNEPA_paper_June087.pdf sayfasından Mayıs 2020 tarihinde alınmıştır.
- Demirel, Ö. (2014). *Eğitimde program geliştirme*. (21.Baskı). Ankara: Pegem A.
- Doll, R. C. (1986). *Curriculum Improvement: Decision making and process*. (6th Ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- DPT (2019). *On birinci kalkınma planı (2019-2023)*. Ankara: DPT
- Hanushek, E. A., Woessmann, L. ve Zhang, L. (2011). *General education, vocational education, and labor-market outcomes over the life-cycle*. NBER Working Paper 17504. Cambridge, Mass: National Bureau of Economic Research.
- Hanushek, E. A. (2012). *Dual education: Europe's secret recipe?* CESifo Forum, 13(3), 29–34
- Hanushek, E.A., Schwerdt, G., Woessman, L. ve Zhang, L. (2017). General education, vocational education, and labormarket outcomes over the life-cycle. *The Journal of Human Resources*, 52(1), 48–87.
- Kerkez, B. (2020). *Temel Becerileri Odağında Program Geliştirme*. Program Geliştirme Çalıştayı Sunumu
- Kesici Çalışkan, H. (2015). Technological change and economic growth. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 195, 649-654.

- Manpower Group (2012). Yetenek Açığı Araştırması: Türkiye. <http://www.manpower.com.tr/icerik.asp?z=49>
- MEB (2018a). *2023 eğitim vizyonu*. Ankara: MEB.
- MEB (2018b). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin görünümü*. Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:1. Ankara: MEB.
- MEGEP (2006). Öğretim programları ve modüller öğretim uygulama kılavuzu. Mayıs 2020 tarihinde http://atakentasm1.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/15/745951/dosyalar/2017_06/16002131_ogretmen_kitap.pdf adresinden erişildi.
- MEGEP (2017). Adalet Alanı Çerçeve Öğretim Programı. [http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.SINIF%20\(2015-2016\)/10%20%C3%87%C3%96P/ADALET_%C3%87%C3%96P_10.pdf](http://www.megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.SINIF%20(2015-2016)/10%20%C3%87%C3%96P/ADALET_%C3%87%C3%96P_10.pdf). Sayfasından alındı.
- METEK (2015). *Mesleki teknik eğitimde iş ve meslek analizine dayalı modüler yapıda program geliştirme kılavuzu*. Mayıs 2020 tarihinde <http://metek.meb.gov.tr/index.php/en/component-s/training> adresinden erişildi.
- Mouzakitis, G. S. (2010). The role of vocational education and training curricula in economic development. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3914–3920.
- MTEGM (2020). *Temel beceriler odağında program geliştirme*. MTEGM Programlar ve Öğretim Materyalleri Daire Başkanlığı Arşivi. Yayınlanmamış Rapor
- MTEGM (2014). *Strateji belgesi: Türkiye mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı 2014-2018*. Mayıs 2020 tarihinde <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/017.pdf> adresinden erişildi.
- North Central Regional Educational Laboratory, North Central Regional Technology in Education Consortium & The Metiri Group (NCEL) (2003). *Gauge 21st century skills for 21st century learners*. <http://www.ncrel.org/engauge> adresinden erişilmiştir.
- OECD (2009). 21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. Education Working Papers, 41.
- Özer, M., Çavuşoğlu, A. ve Gür, B. S. (2011). Restorasyon ve toparlanma dönemi: Mesleki ve teknik eğitimde 2000’li yıllar. In B. S. Gür (Ed.), 2000’li Yıllar: Türkiye’de Eğitim (pp. 163- 192). İstanbul: Meydan.
- Özer, M. (2018). The 2023 Education Vision and new goals in vocational and technical education. *Journal of Higher Education and Science*, 8(3), 425–435.
- Özer, M. (2019a). Reconsidering the fundamental problems of vocational education and training in Turkey and proposed solutions for restructuring. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 39(2), 1–19.

- Özer, M. (2019b). Background of problems in vocational education and training and its road map to solution in Turkey's Education Vision 2023. *Journal of Higher Education and Science*, 9(1), 1–11.
- Özer, M. (2020a). Vocational education and training as “a friend in need” during coronavirus pandemic in Turkey. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 1-7.
- Özer, M. (2020b). The Contribution of the Strengthened Capacity of Vocational Education and Training System in Turkey to the Fight against Covid-19. *Journal of Higher Education*, doi:/10.2399/yod.20.726951.
- Özer, M. (2020c). Educational policy actions by the Ministry of National Education in the times of COVID-19 pandemic in Turkey. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124–1129.
- Özer, M. (2020d). What does PISA tell us about performance of education systems? *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 217-228.
- Özer, M. ve Perc, M. (2020). Dreams and realities of school tracking and vocational education. *Palgrave Communications*, 6, 34.
- Özer, M. ve Suna, H. E. (2019). Future of vocational and technical education in Turkey: Solid steps taken after Education Vision 2023. *Journal of Education and Humanities*, 10(20), 165–192.
- Özer, M. ve Suna, H. E. (2020). The linkage between vocational education and labor market in Turkey: Employability and skill mismatch. *Kastamonu Education Journal*, 28(2), 558–569.
- Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Ankara: Pegem A.
- Park, M. G. (2005). *Building human resource highways through vocational training*. Vocational Content in Mass Higher Education? Responses to the Challenges of the Labour Market and the Work-Place. Retrieved from https://unevoc.unesco.org/fileadmin/user_upload/docs/8-Park.pdf
- Partnership for 21st Century Skills (P21) (2009). *Framework for 21st century learning*. www.p21.org. adresinden erişilmiştir.
- Perc, M., Ozer, M. ve Hojnik, J. (2019). Social and juristic challenges of artificial intelligence. *Palgrave Communication*, 5, 61.
- Sahlberg, P. (2007). *Secondary education in OECD countries: Common challenges, differing solutions*. Torino, Italy: European Training Foundation.

- Solga, H., Protsch, P., Ebner, C. ve Brzinsky-Fay, C. (2014). *The German vocational education and training system: Its institutional configuration, strength, and challenges*. WZB Discussion Paper SP-I-2014-502.
- Stratton, L. S., Reimer, D., Gupta, N. D. ve Holm, A. (2017). *Modeling enrollment in and completion of vocational education: The role of cognitive and non-cognitive skills by program type*. IZA Institute of Labor Economics, Discussion Paper Series No: 10741.
- Suna, H. E., Tanberkan, H., Gür, B. S., Perc, M. ve Özer, M. (2020). Socioeconomic status and school type as predictors of academic achievement. *Journal of Economy Culture and Society*, doi:10.26650/JECS2020-0034.
- Suna, H. E., Tanberkan, H. ve Özer, M. (2020). Changes in literacy of students in Turkey by years and school types: Performance of students in PISA applications. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 11(1); 76-97.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & World
- Tabbron, G. ve Yang, J. (1998): The interaction between technical and vocational education and training (tvete) and economic development in advanced countries. *International Journal of Educational Development*, 17(3), 323-334.
- Tan-Şişman, G. ve Karsantık, Y. (2017). An investigation of the curriculum development process in Singapore and Turkey regarding administrative structure and reforms [Singapur ve Türkiye’de program geliştirme süreçlerinin yönetsel yapı ve reformlar açısından incelenmesi]. *26.Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi. Antalya, 20-23 Nisan, 2017*
- Thomas, R. G. (1992). *Cognitive theory-based teaching and learning in vocational education*. Information Series No. 349. Columbus: ERIC Clearinghouse on Adult, Career, and Vocational Education (ED 345 109).
- Tutkun, Ö. F. ve Aksoyalp, Y. (2010). 21. yüzyılda eğitimde program geliştirmede yönelim, kavram ve anlayışlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19,156-169
- Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi-TYÇ (2016). *Türkiye yeterlilikler çerçevesi*. https://myk.gov.tr/images/articles/editor/130116/TYC_tebliğ_2.pdf adresinden erişilmiştir.
- Tyler, W. R. (1993). *Basic principles of curriculum and instruction*. USA: The University of Chicago Press.
- UNESCO & ILO (2002). *Technical and vocational education and training for the twenty-first century: UNESCO and ILO Recommendations*. Paris: UNESCO.
- UNESCO (2012). *Youth and skills: Putting education to work*. EFA Global Monitoring Report. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002180/218003e.pdf> sayfasından erişilmiştir.

A New Step for Paradigm Shift in the Vocational and Technical Secondary Education in Turkey: The Revision of Education Programs

Extended Abstract

Vocational education and training (VET) has a crucial role in economic development and supplying the human resource that labor market needs. Ability of VET systems to maintain their function effectively depends on their capacity to adapt to the changes in global scale. The use of automation and artificial intelligence technologies has been accelerated in many sectors, and this has led to major changes in skills that are needed by labor market. Consequently, VET systems have been revised in many countries in a way that they focus on the academic and general skills with a broader field of education to respond to the mentioned changes.

Ministry of National Education (MoNE) has emphasized the VET in Education Vision 2023, and since then, a paradigm shift has begun for VET at secondary education level in Turkey. Revision of the education programs in VET is one of the important aspects of this transformation. In this regard, MoNE started a comprehensive project to revise the education programs in line with the labor market and global changes in VET. As a result of this project, the weekly course schedules and education programs of vocational and technical Anatolian high schools (VTAHs) has been updated. This study aimed to examine the revised VET education programs in detail, and review the coherency between the revisions and aims in the policy papers. The study is designed in qualitative approach and document analysis procedure is used.

Results show that the revisions lead to major structural changes in VET education programs in accordance with the labor market and global changes in VET systems. In this context, the revisions have been in cooperation with the active participations of all stakeholders, and realized through a project supported by UNICEF. Firstly, it is aimed to improve the general, academic and digital skills of VET students. Within this frame, ‘socioemotional skills’, ‘metacognition skills’ and ‘fundamental skills’ have been added to current courses of communication, interpersonal skills, teamwork and democratic citizenship. ‘Certificate of digital skills’ has been added to education programs in 11th and 12th grades to improve the digital competencies of VET students in all vocational fields. The number of academic courses has been increased largely in the education programs of 12th grade. Additionally, students can take their vocational courses in their first year (9th grade), and thus they have the chance to experience their vocational field earlier. Concurrently, the revision process of the education materials has been started by MoNE

Secondly, current vocational fields and branches have been also reviewed based on differences in education programs and the employability of their graduates in labor market. Fields and branches with almost identical education programs have been combined. The vocational fields and branches with quite specific vocational skills and limited employability opportunities have been combined with related fields and branches. The necessary simplification has been achieved with the revision, and it has been decided that VET would be provided within 47 fields and 109 branches instead of 55 fields and 203 branches. Additionally, the mobility between programs and certification for multiple programs have been eased and elasticized.

Thirdly, the coherence between these revisions and the objectives in policy papers has been evaluated. In this regard, the relationship between the mentioned revisions and objectives in Education Vision 2023 and 11th Development Plan have been considered. It is seen that objectives in both policy papers focus on supporting the VET students' general, academic and digital skills, providing flexible options for students' preferences, building a strong relationship between education and labor market, and improving the employability of graduates. The additional courses to improve the multiple skills of students and the certificates for digital skills are the steps that have been taken in line with these purposes. Additionally, revised vocational fields and branches based on the current needs of labor market and an increased number of academic courses will support the employability of VET graduates. In this perspective, the outputs of comprehensive revision correspond to the aims of policy papers.

Consequently, the revised VET education programs have capability to raise the adaptable and multi-skilled VET students who are needed by labor-market. Therefore, students can become familiar with vocations they selected much sooner, and they can have more flexibility between the programs and courses. Vocational fields and branches have been revised in order to maximize the employability of VET graduates. Accordingly, this revision has the potential to create a more flexible VET system, and result in an increase in students' motivation and employability in long term.